

ВІДГУК

офіційного опонента Красулі Алли Вікторівни
на дисертацію Смолікевич Надії Романівни
«Організаційно-педагогічне забезпечення
адаптації іноземних студентів в університетах США»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»

Актуальність вибору теми «Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США» визначається тим, що глобалізаційні процеси на початку ХХІ ст. інтенсифікують міжнародні зв'язки, академічну мобільність студентів тощо, а отже й міжособистісну та міжкультурну взаємодію в сучасному освітньому просторі. Відповідно виникає потреба в пошуку та всебічному вивченні методів і способів ефективної соціально-культурної адаптації іноземних студентів в нашому динамічному світі. У зв'язку з цим на сьогоднішній день чільне місце в освітній сфері посідають питання, пов'язані з процесом адаптації студентів-іноземців в університетському середовищі.

В обраному Смолікевич Н. Р. для дослідження полі – країна, що має значний досвід і усталені традиції вирішення проблем адаптації іноземних студентів в університетах, продуктивного взаємообміну ідеями, науковими і практичними результатами. Упродовж останніх десятиріч вища освіта у США характеризується впровадженням різноманітних стратегій та програм адаптації іноземних студентів, на які варто звернути увагу, вдосконалюючи вітчизняну практику університетської освіти. Отже, американський досвід у цій галузі заслуговує на уважне вивчення та ретельний аналіз. У зв'язку з цим вивчення організаційно-педагогічних основ адаптації іноземних студентів в університетах США є надзвичайно актуальним і своєчасним, на що й спрямована дисертаційна робота Надії Романівни Смолікевич.

На основі критичного аналізу низки теоретико-методологічних підходів до розв'язання проблеми адаптації іноземних студентів в

університетах США дисертантка окреслила коло питань, які поки що не знайшли наукового розв'язання, що й дало їй можливість чітко визначити мету, об'єкт, предмет, завдання, наукову та практичну значущість дослідження.

Структура роботи є науково доцільною, концептуально виправданою, логічно продуманою, а також відзначається збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Необхідно відзначити глибокий теоретичний аналіз автором дисертаційної роботи українських і зарубіжних наукових джерел із досліджуваної проблематики. Це, зокрема, 345 найменувань, з них 230 – іноземними мовами. У науковий обіг уведено раніше невідомі англomовні джерела з питань адаптації іноземних студентів.

Результати роботи отримали належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлювалися у 36-ти працях, з яких 12 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 – у виданні, включеному до наукометричних баз даних, 12 – у збірниках наукових праць, 9 праць апробаційного характеру, 2 навчальні посібники.

Багатоаспектним є й аналіз поняттєво-категоріального апарату дослідження, соціальних, психологічних особливостей адаптації іноземних студентів до навчання в університеті та її теоретико-методологічне підґрунтя. Автором уточнено зміст понять «психологічна адаптація», «соціокультурна адаптація», «академічна адаптація», «кампус», «полікультурна компетентність викладача», «компоненти університетського середовища», «рекрутинг».

Досить виважено в роботі схарактеризовано види (соціальна, психологічна, академічна та культурна) адаптації, її форми та компоненти; стратегії акультурації іноземних студентів, а також обґрунтовано п'ять етапів

культурної адаптації, а саме: «медовий місяць», «культурний шок», «одужання», «адаптація» та «зворотний культурний шок».

Отже, послідовно і в повному обсязі в роботі розкривається сутність та особливості соціопсихологічного виміру (етапів адаптаційного процесу), педагогічно-організаційного виміру (системи забезпечення адаптації, компетентностей викладача і студента); організаційного виміру (використання аутсорсингу й інсорсингу).

Таким чином, на підставі вивчення дисертаційного дослідження Надії Смолікевич можна стверджувати, що найбільш істотні його наукові результати полягають у тому, що вперше у вітчизняній педагогічній науці здійснено комплексне дослідження, в межах якого з'ясовано особливості організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США; висвітлено адаптацію іноземних студентів в університетах як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії та концепції конструктивізму, прогресивізму, гуманізму, інтернаціоналізації.

Значний науковий інтерес становить аналіз організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США на основі розробленої моделі, яка відображає соціокультурний вимір, а саме: види адаптації та структуру забезпечення адаптаційного процесу, що охоплює такі складові, як: суб'єктний, змістовий, організаційно-процесуальний, теоретико-методологічний контекст із підходами (міждисциплінарний, компетентнісний, автономний, особистісно орієнтований і комунікативно-діяльнісний) та принципами, серед яких головними є студентоцентризм, активність, творча самостійність, системність, послідовність, кооперація та єдність освіти, науки і практики. Модель містить низку перешкод адаптаційного процесу лінгвістичного, соціального, психологічного, організаційного, академічного характеру. Перелічені компетентності як викладачів, так і студентів.

Цінним вважаємо те, що авторкою розкрито і систематизовано матеріал щодо положень про сутність, концепції, структуру, педагогічні основи адаптації іноземних студентів; теоретико-методологічні основи процесу адаптації; структуру й особливості функціонування кампусу. Обґрунтовано важливі передумови успіху адаптації. Охарактеризовано стратегії рекрутингу іноземних студентів. Виконано аналіз діяльності професійних консультаційних центрів з питань навчання за кордоном та мотиваційних чинників, що впливають на вибір закладу іноземцями.

Позитивної оцінки заслуговує матеріал дисертаційної роботи, який стосується перспектив розвитку університетської освіти США у контексті міжнародного освітнього простору. Дисертантка на достатньому науковому рівні визначила чинники впливу на її розвиток, а саме: науково-технічний прогрес, глобальна мобільність студентів, відповідна політика щодо залучення іноземних студентів, механізми фінансової підтримки. Авторка висвітлила ознаки привабливості ВО США, такі як: гуманітаризація, демократизація, диверсифікація, інтеграція; та окреслила перспективи використання прогресивних ідей і досвіду США в умовах університетської освіти України.

Дисертаційна робота має й певну прикладну значущість, адже основні положення, викладені в дисертації, можуть слугувати науковою основою для розроблення концептуальних та нормативних документів із питань адаптації іноземних студентів в університетах України. Окрім того, автором розроблено навчальні посібники «Англійська мова» та «Формування комунікативної іншомовної компетенції у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальностей «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент», які застосовуються в навчальному процесі вітчизняних ЗВО. Рекрутингові компанії, які співпрацюють з вітчизняними університетами, відділами по роботі з іноземними студентами, наставниками академічних груп, студентськими організаціями тощо, можуть

брати до уваги висвітлені конструктивні ідеї американського досвіду адаптації іноземних студентів.

У цілому є всі підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, є самостійним дослідженням важливої педагогічної проблеми. Необхідно відзначити значний науковий та методичний рівень Надії Романівни, який проявився у чіткому, коректному плануванні й виконанні дисертаційної роботи. Наведені в дисертації загальні висновки є конкретними та переконливими. Особливо хочеться відзначити якість і повноту додатків, які стали основою для низки узагальнень у дисертаційній роботі.

Позитивно оцінюючи в загальному дисертаційну роботу, необхідно відзначити, що вона не позбавлена окремих недоліків та дискусійних моментів:

1. У § 1.3. автор характеризує теоретико-методологічні основи забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США. На нашу думку, доречно було б також систематизувати теорії, концепції, гіпотези, підходи та принципи, які забезпечують ефективність організаційно-процесуального, змістового, психологічного, результативного аспектів адаптації іноземних студентів в університетах США, у вигляді таблиці та подати в додатках.
2. На стор. 84 автором подано соціально-освітню схему вивчення іноземної мови (Рис. 1.9.). На нашу думку, взаємозв'язки між елементами схеми, зокрема такими як: «Інша підтримка», «Інші чинники», «Оволодіння мовою» і «Мовні здібності»; не є достатньо чітко графічно структурованими та обґрунтованими в тексті дисертації.
3. На стор. 111 дисертантка подає аббревіатуру МІО, проте її тлумачення з'являється лише на стор. 115 та дублюється на стор. 171.
4. Стор. 50–53 дисертаційного дослідження присвячені інваріантним компонентам адаптації іноземних студентів. Автором виокремлено наступні контексти: суб'єктний, теоретико-методологічний, змістовий та

організаційно-процесуальний. Проте на стор. 117 з'являється термін «суб'єктивний контекст», що, на нашу думку, є не зовсім коректним. Оскільки термін «суб'єктивний» відображає думки, переживання тощо тільки даного суб'єкта, а «суб'єктний» стосується суб'єкта як предмета судження чи підмета речення.

5. Вважаємо, що подані статистичні дані на стор. 125–126 про збільшення кількості іноземних студентів упродовж 2015–2016 рр. було б доречно подати у вигляді таблиці.
6. У § 3.3. на стор. 160 дисертанткою було проаналізовано визначення полікультурної освіти за Гулецькою (2008) та термін «мультикультурна освіта» за Кошмановою (2005а). Проте, на нашу думку, недостатньо чітко сформульовано який характер мають ці поняття в контексті дослідження: компаративний, тотожний чи заперечний в процесі протиставлення.

Однак зроблені зауваження та побажання, ніякою мірою не знижують цінності проведеного дослідження та його загальної позитивної оцінки. Отримані результати дисертаційного дослідження Смолікевич Н. Р., безперечно, відзначаються науковою новизною, мають практичну значущість і являють собою певний внесок у скарбницю педагогічного знання.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Смолікевич Надії Романівни «Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США» є завершеним, самостійним і оригінальним дослідженням. У роботі отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливі наукові завдання, які полягають у висвітленні адаптації іноземних студентів в університетах як науково-педагогічної проблеми, характеристики університетської освіти США у контексті міжнародного освітнього простору; аналізі організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США на основі розробленої моделі задля визначення перспектив використання позитивного американського досвіду у практиці вдосконалення адаптації іноземних

студентів до навчання в університетах України. Ураховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і вірогідність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Смолікевич Надії Романівни «Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США» відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2015 р. № 656., а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри германської філології,

Факультету іноземної філології та соціальних комунікацій,

Сумського державного університету

А.В. Красуля

Підпис	Красулі ст.В
засвідчую	проб. ст.В
	відділу кадрів